

Çankırılı Mecbûr Efendinin Pendiyyesi

İbrahim AKYOL*

Öz

Pend/nasihat tarih boyunca Türk-İslam kültüründe önemli bir yere sahiptir. Öğüt veren şiirlere pendiyye, bunların bir araya toplandığı eserlere pendnâme veya nasihatnâme denir. Bunlar genelde ahlâkî, öğüt verici eserlerdir. Nasihatler toplumun düzenli bir şekilde devam etmesi için önemli bir duruma gelmiştir. Pend-nâme / pendiyyeler dinî, ahlâkî ve didaktik eserler olup İslam dininin yasakladığı şeylerden kaçınılmasını, yapılmasını istenilen şeylerin ise yapılmasını öğütler. Bu pendiyyeler genellikle divanların içinde yer alabileceği gibi müstakil eser olarak da yazılabilirler. 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başlarında Çankırı’da yaşamış, alim ve mutasavvıf bir şahsiyet olan Ahmet Mecbûr Efendi de böyle bir pendiyye yazmıştır.

Mecbûr Efendi 1852’de Çankırı’da doğmuş, tahsilini çeşitli medreselerde tamamladıktan sonra Çerkeşli Mehmet Hilmî Efendi’den tasavvuf dersleri almıştır. Aynı zamanda mesnevihandır. Çok yönlü bir kişiliği olan Ahmet Mecbûr Efendi, kendisi hayatta iken üç oğlunu kaybetmiş, bunların arkasından mersiyeler yazmıştır. Bunlardan birisi de 18 yaşında iken vefat eden Hâzım’dır.

Hazım 17 yaşında 1326/1910 senesinde Ankara İdadisine okumaya gittiği zaman babası ona nasihatlarını içeren bir pendiyye yazmıştır. Bu pendiyyede oğlunun önce itikadını düzeltmesini, sonra faydalı ilimler öğrenmesini, nefesine uymamasını, vaktini değerlendirmesini ... istemekte, bu tarz üzere nasihat etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Pend, pendiyye, Hâzım, Ahmet Mecbûr Efendi, Çankırı

The Advice Poem of Mecbûr Efendi of Cankiri

Abstract

Advice has an important place in Turkish-Islamic culture throughout history. The poems giving advice are called “pendiyye” and the works in which they are gathered are called “pendnâme” or “nasihatnâme”. These are generally moral, preaching works. The advice has become important for society to continue on a regular basis. Pend-nâme / pendiyyes are religious, moral and didactic works and advise us to avoid what is prohibited by the Islamic religion and to do what it wants to do. These advice poems are usually in the diwans or they can also be written as independent works. At the end of the 19th century, at the beginning of the 20th century, Ahmet Mecbûr Efendi, a scholar and a sufi person who lived in Çankırı, wrote such an advice poem.

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümü, e-posta: iakyol18@karatekin.edu.tr.

Mecbûr Efendi was born in Çankırı in 1852 and after completing his education in various madrasas, he took islamic sufism lessons from Mehmet Hilmi Efendi from Çerkeş. He is a masnawi follower at the same time. Ahmet Mecbûr Efendi, who was sophisticated, lost his three sons while he was alive and wrote elegies. One of them is Hâzım. Hâzım passed away when he was 18 years old.

When Hâzım went to Ankara High School in 1326/1910 to study at the age of 17, his father wrote a masnawi containing his advice. In this masnawi, he asks his son to correct his faith, then, to learn useful knowledge, not to sin, to value his time, and to give advice in this manner.

Key Words: Advice, advice poem, Hâzım, Ahmet Mecbûr Efendi, Çankırı

Giriş

Pend/nasihat bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerinde dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüttür. Nasihat etmek, birine yapması ve yapmaması gereken şeyleri söylemektir. (Sona, 2017: 107) Nasihat / öğüt kelimesinin Farsça karşılığı pend olup bu tarzda yazılan şiirlere pendiyye¹, müstakil eserlere ise pend-nâme / nasihat-nâme denmektedir.

Müslüman toplumlarda ictimâî ve ferdî ahlâkın ve düzenin korunmasına önem verilmiş, dinin emir ve yasakları ile gelenek ve töre ahlâkı içinde yapılması veya yapılmaması gereken davranışları konu edinen nasihat-nâme türünde kitaplar telif edilmiştir. Genellikle semavî dinlerin ve ahlâk felsefecilerinin ortaya koyduğu ilkeler bu tür eserlerin yazılmasına zemin hazırlamıştır. Bu hususta Arap ve İran geleneğinde pek çok eserin kaleme alındığı bilinmektedir. (Kuru, 2014: 772) Kıssadan hisse anlayışı Müslüman toplumların genel özelliklerindedir.

Nasihatnâmeler/pendnâmeler genelde ahlâkî-didaktik eserlerdir. İslâm toplumları teorik ahlâktan ziyade ahlâkın uygulamasına önem vermişler, dinin emir ve yasakları ile gelenek ve töre ahlâkı içinde yapılması veya yapılmaması gereken davranışları konu alan bu tarz kitapların telifi doğrultusunda gayret sarfetmişlerdir. (Pala, 2006:409) Yunus Emre, Nâbî ve Sünsülzâde Vehbî'nin nasihatnâmeleri kültür tarihimizde dikkat çeken eserlerdir. Bu türde yazılan eserlerden, değişen zaman şartlarına göre ortaya çıkan anlayış farklılıkları da takip edilebilir. Her zaman için geçerli olan doğruluk, dürüstlük, iyilikseverlik, cömertlik gibi ahlâk kuralları istisna edilirse günlük ihtiyaçlarla ilgili, asırlara göre, ortaya çıkan değişiklikler de

---

¹ Böyle bir kullanım için bkz. Ömer Fuadi, 2012: 1-174

nasihatnâmelere yansımıştır. Bu bakımdan toplumsal gelişme ve değişmelerin seyrini izlemek nasihat-nâme türündeki eserlerde mümkündür. (Kaplan, 2002, 1545)

Nasihat-name/pend-nâme türünde zengin bir edebiyat ve literatür oluşmuştur. Bu literatür, toplumun sosyolojik ve psikolojik yapısının tarihi gelişimi ve değişimini çeşitli disiplinler tarafından daha iyi tahlil edilmesine kaynaklık etmektedir.²

Çankırlı Mecbûr Efendi

Babası Mehmet Sait Efendi, annesi Sabriye Hanımdır. 1269/1852'de Çankırı'nın Alibey Mahallesi'nde doğmuştur. Büyük dedesinin ismine izafeten "Zaimzâde" olarak bilinmektedir. İlk tahsilini Kütükçü Hoca diye bilinen Hacı Mehmet Efendi'den, ilk Arapça dersini ise Mumcuzâde Hacı Mehmet Efendiden almıştır. Çankırı'da ilk defa açılan rüşdiye mektebine giderek eğitimine devam etmiştir. Daha sonra bir müddet ticaret mahkemesi kâtipliği yapmış, bilahare istifa etmiş, Müftü Hacı Mustafa Hâzım Efendinin derslerine devam ederek 1301/1885 senesinde icazet almıştır. Bunun üzerine Osmanlı medresesine müderris, rüştiye mektebine hüsnühat muallimi olmuştur. 1306/1890 senesinde rüştiye mektebine muallim-i sâni, 1308 /1892 senesinde yeni açılan Ertuğrul idadisine akâid ve hat muallimi tayin edilmiş ve hayatının sonuna kadar bu vazifede kalmıştır. (Akyol, 2017: 155) Ayrıca 1310 / 1895'te medresesinin yanına bir de kütüphane inşa ettirmiş, buraya da 1200 cilt kadar kitap bağışlamıştır. (Onay, 2018: 144)

Mevleviliğin Konya'daki şeyhi Veled Çelebi'nin izniyle Mesnevi-i Şerif okutmuş ve Çankırı Mevlevihanesi mesnevihanlığı ona verilmiştir. Tasavvuftaki manevi eğitimini Çerkeşli Nakşibendi şeyhi Mehmet Hilmi Efendi'ye intisap ederek tamamlamıştır. Buna ilave olarak da tarikte serhalka olmuşlardır. (Onay, 2018: 143)

² Türk Edebiyatının bu konu zengin olup bir kısmı için bkz. Pala, İskender, (2006) "Nasihatnâme" mad. TDVİA, C.32, s. 409; Mahmut Kaplan, "Türk Edebiyatında Manzum Nasihat-nâmeler" Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, C. 11, s. 1545-1561; Ağâh Sırrı Levend, "Ümmet Çağında Ahlâk Kitaplarımız" TDAY Belleten, Ankara 1964, s. 89-115. Mehmet Arslan, "Divan Edebiyatında Nasihat-nâmeler (Pend-nâmeler) ve Vak'anüvis Es'ad Efendi'nin Pendnâme'si", Türk Dili ve Edebiyatı Makaleleri, Sivas 2004, S. 4, s. 5-80; Mahmut Kaplan, "Hayriyye-i Nâbi, AKM Yayınları, Ankara 2008, s. 1-25; Mine Mengi, "Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbi" AKM Yayınları, Ankara 1991, s. 9-14; Mehmet Hengirmen, "Pend-nâme (Öğütler ve Atasözleri), Güvâhî", Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983, s. 17. Yapılan araştırmalarda bu kaynaklarda belirtilen nasihat-nâmelerden başka yeni nasihat-nâmeler de ortaya çıkmaktadır.

Hem baba hem de anne tarafından münevver bir ailenin oğlu olan Ahmet Mecbûr Efendi, şiire küçük yaşlarda başlamış, henüz rüştiye talebesi iken ilk şiirini yazmıştır.

“On sekiz yıl gezdin ey Mecbûr hevâ-yı nefis ile

Tâlib-i aşkı Hâk ol eyle anınla iktifâ”

beytinin yanına kendi el yazısıyla düştüğü notta, ***“Mekteb-i rüşdiyeden ihrâç imtihanında berây-ı pend, dil-i şeydâya hitâben söylenmiştir. Sene 88”***yazmaktadır.

Divanının incelemesinden şiirdeki ilk üstadının Tokatlı Nuri olduğu anlaşılmaktadır. Döneminin önemli halk şairlerinden olan Tokatlı Nuri, birçok genç şaire mahlas verdiği gibi, Ahmet Mecbûr’a da Vefdi mahlasını verir. Ancak Ahmet Mecbûr Efendi, mahlasını daha sonradan tamamıyla Mecbûr’a çevirir ve öylece tanınır.

Ahmet Mecbûr Efendi’nin telif ettiği bilinen eserleri şunlardır: **1)** Divan-ı Mecbûr³ **2)** İmamet ve Hilafet **3)** Ferâiz **4)** Hutbe **5)** Mevlid-i Nebi **6)** Arabî ve Fârisi Lügat (Nahit, 1339: 101) **7)** Hilâfetnâme-i Osmânî ve İttihatnâme-i İslâmî (Çonkor, 207: 67)⁴

Mecbûr Efendi’nin yetiştiği devir, Yapraklı (Tuht) Panayırı sebebiyle saz şairlerinin ve şiir merakının çok olduğu bir dönemdir. Başarılı bir talebe olan ve küçük yaştan itibaren şiirle ilgilenen Mecbûr Efendi, bu ortamdan etkilenmiştir. Divanında heceyle yazılmış bir koşma bulunmakla beraber diğer şiirleri aruz ölçüsüyledir. Ahmet Talat Onay onun için, ***“ilk zamanlarda hassas, mütefekkir, atak bir şair görünen Mecbûr Efendi’yi son zamanlarda ahiretten mütevehhîş, rahmet-i İlâhîden nevmîd (ümitsiz), hayattan müteneffîr, marîz ruhlu görüyoruz. Bu haslette bir adamda ibda‘ kabiliyeti elbette olmaz”*** (Onay, 2018: 148) demektedir. Şiirlerinde Molla Câmî, Mevlâna, Fuzûlî, Nâbî ile Tanzimat dönemi şairlerinden Ziya Paşa’nın etkileri açıkça görülür. Ziya Paşa;

Bed-asla hiç necâbet verir mi üniforma

Zer-dûz palan ursan eşek yine eşektir, derken Ahmet Mecbûr Efendi de oğlu Hâzım’a verdiği nasihatta;

---

³ Mecbûr Efendi’nin Divanı tarafımızdan yayına hazırlanmıştır.

⁴ Çonkor ilgili makalesinde Mecbûr Efendinin Hilafet ve İmamet adlı eseri ile Hilâfetnâme-i Osmânî ve İttihatnâme-i İslâmî adlı eserleri ayrı birer eser olarak değerlendirirse de kanaatimizce ikisi de aynı eserdir.

Câhilin mâl ile câh zâtına 'izzet veremez

Çünkü altunlu semer eşşege kıymet veremez, der.

Ancak her şeyden önce Mecbûr Efendi'nin şiirlerinde hikemî bir edâ ve üslûp, tasavvufî bir anlayış her zaman için ön planda kendini göstermektedir.

Mecbûr Efendi, hayatta iken vefat eden üç oğlu Abdullah Nâbî (1301/1885-1331/1915) Hâzım (1309/1893-1327/1911) ve Tayyip (1316/1898-1334/1918) için birer mersiye yazmış, kendisi de 1335/1919'da vefat etmiş, Çankırı-Sarıbaba'daki aile mezarlığına defnedilmiştir.

Ahmet Mecbûr Efendinin ikinci oğlu olan Hâzım, babasının kaybettiği ilk oğludur. Kaynakların belirttiğine göre dimağî (aklî, zihinsel) bir hastalıktan dolayı 11 Eylül 1327 / 24 Eylül 1911'de vefat etmiştir. Mersiyede bir babanın oğlundan beklentileri, ardından döktüğü gözyaşı vardır. Özellikle şair, kendini Yakup Peygamberle kıyaslayarak, Allah'ın dünyada mahzun olan Hz. Yakup'u sevindirdiğini ancak kendisinin ayrılık hüznünün kıyamete kadar süreceğini söylemektedir.

Mersiye, gazel kafiye şemasıyla aruzun “mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün” kalıbıyla yazılmış olup toplam 10 beyittir.

Benim ey rûó-ı cism ibni şefîúı eróamım Óâzım

Seni aldı elimden âh o Rabb-i ekremim Óâzım

Seni Óaú da'vet etdi 'ıyd-gâh-ı cennete ammâ

Baňa bir yevm-i mâtem oldu 'ıyd-ı òurremim
Óâzım⁵

...

Òudâ dünyâda mesrûr eyledi Ya'úûb-ı maóöünü

Velî ben óaşredek óüön-i firâúa müdâamım Óâzım

⁵ Bu mısra Hâzım'ın Ramazan bayramında vefat ettiğini söylemektedir. 30 Ramazan 1329 / 24 Eylül 1911

Cihânda onsekiz yılda egerçi almadıñ bir kâm
Faúaù taúdir-i Óaúdır bu øarûrî ebkemim Óâzım

Ne sen bildiñ ne ben bu nâgehânî mevtiñ
esbâbıñ

Bu müşkül yâreye äabr-ı cemîldir merhemim
Óâzım

Ki sen 'aârıñ ferîd-i ekmeli olmaú idi óayfâ
Zekâ-yı ôâtıña nisbet ümîd-i a'ôâmım Óâzım

...

Babañ Mecbûra Óaú äabr-ı cemîl ecr-i cezîl
versin

Ve illâ óaşredek mümted olur bu mâtemim Óâzım

MECBÛR EFENDİNİN PENDİYYESİ

Ahmet Mecbûr Efendi, oğlu Hâzım'ın 1326/1910 yılında Ankara idadisinin altıncı sınıfına başlaması dolayısıyla kendisine öğütler içeren bir mesnevi yazmıştır. Bir Mektup başlığıyla yazılan bu mesnevide şair, 1., 2., 31. ve 37. beyitlerde pend eylediğini açıkça ifade ettiği için bu manzumenin türünün “pendiye” olduğu âşikardır. Pendiyye, aruzun “feilâtün feilâtün feilâtün feilün” kalıbıyla yazılmıştır.

Mecbûr Efendi özetle şunları söyler: Bu pendî Allah için yazdığını, tîneti pâk insana özellikle ilim, irfan ve hüner sahiplerine böyle nasihatların gerekli olduğunu, öncelikle akaidini tashih etmesini, dosdoğru bir yolda faydalı ilim tahsil etmesini, nefsin heveslerinin sonu olmadığını, nefse tâbi' olanların ise pişmanlıklarının çok olduğunu söyler. Aziz ömrü israf etmek yani o temiz cevheri itlaf etmek büyük bir hatadır. Sefihlerin sohbeti cennette bile olsa gitmemesini, gözünü açıp fırsatları zayi etmemesini belirttikten sonra sefihlerin ve câhillerin bu inceliği bilmediğini, insanın dünyaya yemek ve içmek için gelmediğini söyler.

8. beyitten itibaren pendiyenin sonuna kadar ilim öğrenmenin önemini anlatır. Manzume adeta ilim öğrenmenin gerekliliği konusunda bir bildiri gibidir.

Âdemiñ câhili óayvândan olur mu temyîz

`ilm ü `irfândır eden âdemi `âlemde `azîz

Mecbûr Efendinin âlim ve mutasavvıf bir şahsiyet olması baştan sona kendini gösterir. İlim öğrenmeyi sadece zâhiri bilgi olarak ele almayı irfânî bilgiye de özellikle dikkat çeker. Manzumede cehaleti yerdikten sonra ilim taliplerine önce istikamet lazım olduğunu, zâhir ve bâtında daima takva üzere olmak gerektiğini, meleklerin Âdem'e ilminden dolayı secde ettiğini, ilmin cevherine vâris olanların bugün mes'ud olduklarını belirttikten sonra hemen devamında ise "ilim" sıfatının Hakk'ın zâtının mukaddes sıfatlarından olduğunu, Hakk'ın dîdârını görmek için bu sıfatın âriflere ayna olduğunu söyler.

Çün Óaúın `ilmi muúaddes-âıfat-ı öâtıdır

`Arø-ı dîdâr için `âriflere mir'âtıdır

Mecbûr Efendiye göre Allah'a vasıl olabilmek için ilim şarttır. Allah, her peygambere ilim ile ikram etti ama Hz. Muhammed'de (AS) hepsini toplayıp tamamladı. Hz. Peygamber Hakk'ın ilminin mazharı iken buna rağmen "**Rabbim, ilmimi arttır**" (Kur'an-ı Kerim, 20/114) diye dua etmesi için ferman geldi. İlim, tevekkülün kapısıdır, rıza yoludur, Hakk'ı bulmakta Resulüne tevessüldür. Hak için ilim öğrenip halka öğreten kişi için Hz. Ali : "**Bana bir harf öğretenin kölesi olurum**" dedi. Hz. Ali ilim öğretene medhettiğine göre, hocaya hürmet ve ta'zimde kusur etmemek gerekir. Zira İskender ilmin ve hünerin faziletini idrak ettiği için babasından çok hocasına hürmet etmiştir. İlimden maksad itaat ve terbiye olup ahlakını Hz. Peygamber'in ahlâkına benzetmektir. Cahil için kemâlât ve ilim can elemidir amma âkil için ise kalpleri kuvvetlendirmek ve ruhânî lezzet almaktır. Bu ilim Allah'ın bir sıfatı olup bunu mal ve makam sahibinin yanında rezil eylememek gerekir. Cahiller ilim ehline düşmanlık eder amma Allah onları muhafaza eder. Çalışıp dinine hem devlete hizmet edip iki âlemde de özünü yüceltesin. Kendine hiç kimseyi dost ve düşman belleme. Sana dost olarak güzel ahlaklı ilim ve hüner sahipleri yeter. Rıza yolunda tevekkül kapısında sebât edesin ki Hakk'ın lütfuyla yüksek derecelere ulaşasın. Senden düşük olan kişiler çalışarak daha yüksek olabilir. Aklını başına al, sonra sana yazık olur. İlim ve hünerin bağına otur ki pederin seninle gurur duysun. Allah'a

hamd olsun ki mektebe girdiğine çok sevindim ve Hakk'ın yardımıyla sana bu pendî yazmağa mecbur oldum.

Sonuç

Nasihat eden, öğüt veren şiirlere pend dendiği için bu tarz şiirlere de pendîye denmektedir. Tarih boyunca Türk-İslam toplumlarında yeni nesillerin daha yetişmesi, ferdî ve ictimai ahlakın ve düzenin muhafazasına önem verildiği için İslam dininin prensipleri doğrultusunda yazılan birçok nasihat türünde eserler mevcuttur. Bu eserler ile toplumsal gelişme ve değişmelerin seyrini izlemek de mümkündür.

Çankırılı bir alim ve mutasavvıf olan Ahmet Mecbûr Efendi (1852-1919) oğlu Hâzım'ın Ankara idadisine başlaması üzerine bu tarzda bir şiir kaleme almıştır. 37 beyitten oluşan ve mesnevi nazım şekliyle yazılan bu pendîye, bir babanın oğlundan beklentilerinin yanısıra ilim öğrenme konusunda adeta bir bildiri gibidir. İlme sadece dünyevî bir anlam yüklemekten öte uhrevî ve irfânî boyutuyla da ele alır. Bu açılardan Ahmet Mecbûr Efendi'nin pendîyesi bu türdeki diğer eserlerden farklıdır.

PENDİYYE⁶

Ey benim gözlerimiñ nûru olan ferzendim
Diñle Allah için etdim saña işbu pendim

Böyle pend eyler eâer ûîneti pâk insâna
Bâ-òuâûâ ûâlib-i `ilm ü hüner ü `irfâna

- 3 Evvelâ cezm ile taâóîó-i `aúâid eyle
Müstaúîm ùavr ile taóâîl-i fevâid eyle

---

⁶ Şiir Bir Mektup başlığıyla yazma nüshanın 51b-52b sayfalarında bulunmaktadır.

Bu hevâ [vü] heves-i nefse nihâyet yóudur

Nefse ûâbi' olana ãoñra nedâmet çóudur

Ne òauâdır ki 'azîz 'ömrüñü isrâf edesiñ

Ya'ni ol cevher-i pâkîzeyi itlâf edesiñ

6 Gözüñ aç elde olan fırâatı øâyi' etme

Süfehâ ãoóbetine cennet olursa gitme

Çünkü bu nükteyi bilmez süfehâ vü nâdân

Yemek içmek mi için 'âleme geldi insân

Âdemiñ câhili óayvândan olur mu temyîz

'ilm ü 'irfândır eden âdemi 'âlemde 'azîz

9 Cehl insan için eñ aúbeó olan evââfdır

Câhiliñ mâ-óaaalı 'ömrü bütün isrâfdır

Câhiliñ mâl ile câh öâtına 'izzet veremez

Çünkü altunlu âemer eşşege úıymet veremez

İstiúâmetdir olan ûâlib-i 'ilme lâzım

İttiúâ üzre yürü ôâhir u bâûın dâim

- 12 Feyø u tevfiú-ı Òudâ bu ikiye oldu sebab
Bu iki olmayanıñ oldu hebâ sa'yi [de] heb

Gerçi her ni'met-i Óaú her úuluna oldu 'umûm
Müttaúî 'abde 'ilim ni'meti ôââdır ma'lûm

'ilm için etdi melek Âdeme ta'ôim u sücûd
Cevher-i 'ilmine vâriâ olan el-yevm mes'ûd

- 15 Babamız Âdeme esbâb-ı şeref oldu 'ulûm
Ne revâdır olalım biz o şerefden maórûm

Çün Óaúın 'ilmi muúaddes âıfat-ı ôâtıdır
'Arø-ı dîdâr için 'âriflere mir'âtıdır

Gerçi biñ âyet ile ba'â olunup cümle resûl
Lâ-cerem oldu 'ilim bâ'ia-i îââl-i vüâûl

- 18 Her nebîye birer 'ilm ile Óaú ikrâm etdi
Muâtafâda hepsin cem' ü itmâm etdi

Maôhar-ı 'ilm-i óaú iken o nebî-i õî-şân
"Rabbi zidnî" diye oldu yine ââdır fermân

Óââıllı râh-ı rıøâ bâb-ı tevekküldür 'ilm
Óaúúı bulmaúda resûlüne tevessüldür 'ilm

21 Dedi 'abde verilen óikmete Óaú òayr-ı keâîr
Olur elbet o úuluñ şânı 'aôîm ecr-i kebîr

Óaú için 'ilm óuuyup òalúa daòı öğreteni
Medó için dedi cenâb-ı 'Alî "men 'allemenî"

Kim eder òocasına óürmet ü ta'ôîmde úuâûr
Òalúa menfûr olub aâlâ göremez feyø u óuøûr

24 Añlayıp faølını 'ilm ü hüneriñ İskender
Etdi üstâdına ta'ôîm pederinden ekâer

Bir zamân nefsiñe iâbât-ı faøîlet etme
Kendiñi maôhar-ı idlâl ü rezîlet etme

'İlmden maúãad olan ûâ`at ile terbiyedir
Òulúuñu òulú-ı Resûl-i Óaú ile tesviyedir

27 Câhiliñ `ilm ü kemâlât elem-i cânıdır
'Áúile úût-ı úulûb leõõet-i rûóânîdir

Çünkü bildiñ bu `ilim bir âıfat-ı Rabb-i Celîl
Mâl u câh ââóibiniñ eyleme nezdinde õelîl

Ehl-i `ilme cühelâ gerçi `adâvet eyler
Lîk Óaú anları luùfuyla âıyânet eyler

30 äanma câhilde olan ni`met u câh-ı iósân
Belki ol ni`met ü iròâ-yı `ınân u òaõelân

Umarım ki edesiñ pendimi cân ile úabûl
Seni her òayr-ı murâdâtıña Óaú ede vuãûl

Çalışıp dînine hem devlete òiõmet eyle
İki `âlemde özüñ maõhar-ı rif`at eyle

33 Kendiñe kimseyi farø eyleme dost ya düşmen

Saña dostluâa yeter `ilm ü hüner òulú-ı óasen

Edesiñ râh-ı rıôâ bâb-ı tevekkülde âebât

Luûf-ı Óaúla olasın nâil-i `âlî-derecât

Senden ednâ kişi àayretle saña fâik olur

`Aúlıñı başıña al ãoñra saña yazıú olur

36 Sen otur âadrına `ilm ü hüneriñ⁷

Eylesiñ faør u mübâhat seniñ ile pederiñ

Mektebe girdigine óamd ile mesrûr oldum

Luûf-ı Óaúla saña pend etmege Mecbûr oldum

Kaynakça

Akyol, İbrahim, (2017) “ Harp Edebiyatı-Mersiye İlişkisi ve Çankırlı Mecbûr Efendi'nin Bir Mersiyesi” KAREFAD Dergisi, 5(2).

Arslan, Mehmet, (2004) “Divan Edebiyatında Nasihat-nâmeler (Pend-nâmeler) ve Vak'anüvis Es'ad Efendi'nin Pendnâme'si”, Türk Dili ve Edebiyatı Makaleleri, S. 4, Sivas.

Çonkor, Burhan, (2017) “Ahmet Mecbûr Efendi ve “Hilâfetnâme-i Osmânî ve İttihatnâme-i İslâmî” Adlı Eseri” KAREFAD dergisi, 5 (1).

Hengirmen, Mehmet, (1983) “Pend-nâme (Öğütler ve Atasözleri), Güvâhî”, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

---

⁷ Vezin bir tef'ile (. . - -) noksandır.

Kaplan, Mahmut, (2002) “Türk Edebiyatında Manzum Nasihat-nâmeler” Türkler, Yeni Türkiye Yayınları, C. 11, Ankara.

Kaplan, Mahmut, (2008) Hayriyye-i Nâbî, AKM Yayınları, Ankara.

Kuru, Esra, (2014) “Şeyh Ahmed-i İlâhi ve Pendnâmesi”, **Turkish Studies** - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 9(9)

Levend, Agâh Sırrı, (1964) “Ümmet Çağında Ahlâk Kitaplarımız” TDAY Belleten, Ankara.

Mengi, Mine, (1991) “Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî” AKM Yayınları, Ankara.

Nahit, Tahsin, (1339) “Ahmet Mecbûr Efendi”, Halk Yolu Mecmuası, S.7, Çankırı.

Onay, Ahmet Talat, (2018) Çankırı Şairleri, Haz. İbrahim Akyol, Çankırı.

Ömer Fuadi Halvetî (2012), Divançe-i İlahiyat, Sadefiyye-Pendiyye. Haz. M. Tatçı, M. Sever, Ankara.

Pala, İskender, (2006) “Nasihatnâme” mad. TDVİA, C.32.

Sona, Fatih, (2017) “Çerkeşşeyhizade Muhammed Tefvik Efendinin Nasihatnamesi”, Çankırı'nın Manevi Mimarları Sempozyumu Bildirileri, ÇAKÜ, Türkiyat Enstitüsü, Çankırı.